МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерно-енергетичний факультет

Кафедра методики професійного навчання

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Методичні рекомендації

з вивчення дисципліни та виконання практичних робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» спеціальності А5 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» денної та заочної форм здобуття вищої освіти

Миколаїв
2026

УДК 378.12:159.923
М54

Друкується за рішенням науково-методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від 22. 09. 2026 р., протокол № 01

Укладач:

Короленко В. Л. – канд. пед. наук, старший викладач кафедри методики професійного навчання, Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

Горбунова К. М. – зав. кафедри методики професійного навчання, канд. пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет;

Білюк О. Г. – кандидатка педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2026

ЗМІСТ

	ВСТУП	4
1	Зміст дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін»	5
2	Перелік питань для дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін»	20
3	Список використаної літератури	22

ВСТУП

Дисципліна «Методика викладання спеціальних дисциплін» посідає важливе місце в системі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, оскільки спрямована на формування теоретичних знань, професійно-педагогічних умінь і практичних навичок, необхідних для ефективної організації та здійснення освітнього процесу в закладах професійної освіти. В умовах модернізації освітньої системи, оновлення змісту професійної підготовки та впровадження сучасних педагогічних технологій особливого значення набуває здатність педагога грамотно проєктувати, організовувати й реалізовувати навчання спеціальних дисциплін з урахуванням вимог сучасного ринку праці, професійних стандартів і потреб здобувачів освіти.

Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними та організаційно-методичними основами викладання спеціальних дисциплін, принципами відбору й структурування навчального матеріалу, методами, формами та засобами професійного навчання. Особлива увага приділяється методиці підготовки та проведення лекційних, практичних і лабораторних занять, розробленню навчально-методичного забезпечення, використанню інформаційно-комунікаційних технологій, інтерактивних методів навчання та організації контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності.

Важливим аспектом опанування дисципліни є формування здатності майбутнього педагога адаптувати зміст спеціальних дисциплін до сучасних вимог професійної освіти, забезпечувати взаємозв'язок теоретичного навчання з практичною підготовкою, застосовувати компетентнісний, особистісно орієнтований і діяльнісний підходи до організації освітнього процесу.

Мета дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін» полягає у формуванні в здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань, методичних умінь і практичних навичок, необхідних для планування, організації та здійснення ефективного викладання спеціальних дисциплін у закладах професійної освіти, а також розвитку професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів у сфері професійного навчання.

Основними завданнями дисципліни є:

- ·розкриття теоретичних і методологічних основ методики викладання спеціальних дисциплін у системі професійної освіти;
- ознайомлення з основними принципами, закономірностями та сучасними вимогами до організації викладання спеціальних дисциплін;
- формування знань про зміст, структуру та особливості навчальних програм, робочих програм і навчально-методичного забезпечення спеціальних дисциплін;
- опанування методів, форм і засобів організації теоретичного та практичного професійного навчання;
- розвиток умінь планувати, розробляти та проводити лекційні, практичні й лабораторні заняття з урахуванням специфіки навчальної дисципліни;

•формування навичок використання сучасних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання та цифрових освітніх ресурсів;

•засвоєння методичних підходів до організації самостійної роботи здобувачів освіти, контролю та оцінювання результатів їхньої навчальної діяльності;

•формування здатності встановлювати взаємозв'язок між теоретичною підготовкою та практичним застосуванням професійних знань і вмінь;

•розвиток умінь аналізувати педагогічні ситуації, визначати ефективність обраних методів навчання та приймати обґрунтовані методичні рішення;

•виховання відповідального ставлення до педагогічної діяльності, прагнення до професійного самовдосконалення, творчого пошуку та впровадження інновацій в освітній процес.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають усвідомити особливості методичної діяльності педагога професійного навчання, оволодіти сучасними підходами до викладання спеціальних дисциплін, навчитися самостійно розробляти навчально-методичні матеріали, планувати й проводити різні види навчальних занять, добирати доцільні методи та засоби навчання, організовувати контроль і оцінювання освітніх результатів. Опанування дисципліни створює необхідне підґрунтя для становлення компетентного, ініціативного та творчого педагога професійної освіти, здатного забезпечувати якісну професійну підготовку майбутніх фахівців відповідно до сучасних освітніх вимог і потреб суспільства.

Зміст дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін»

Практичне заняття № 1

Тема: Теоретичні основи методики викладання спеціальних дисциплін у закладах професійної освіти

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про сутність, предмет і завдання методики викладання спеціальних дисциплін, розкрити її місце в системі професійної педагогіки, ознайомити з основними дидактичними принципами та особливостями організації професійного навчання; розвивати здатність аналізувати методичні підходи до викладання спеціальних дисциплін і визначати шляхи їх ефективного застосування в освітньому процесі.

План заняття

1. Сутність, предмет і основні завдання методики викладання спеціальних дисциплін.

2. Місце методики викладання спеціальних дисциплін у системі професійної педагогіки.

3. Основні дидактичні принципи організації викладання спеціальних дисциплін.

4. Особливості змісту та організації професійно спрямованого навчання.

5. Роль викладача в забезпеченні ефективності освітнього процесу та формуванні професійної компетентності здобувачів освіти.

Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз сутності методики викладання спеціальних дисциплін.

Розкрийте зміст поняття «методика викладання спеціальних дисциплін». Визначте її предмет, основні завдання та функції. Поясніть, чому методична підготовка є необхідною складовою професійної діяльності педагога професійного навчання.

Завдання 2. Визначення місця спеціальних дисциплін у професійній підготовці фахівців.

Проаналізуйте значення спеціальних дисциплін у системі професійної освіти. Визначте, як їх вивчення сприяє формуванню професійних знань, умінь і навичок здобувачів освіти. Наведіть приклади взаємозв'язку спеціальних дисциплін із загальноосвітньою, загальнопрофесійною та практичною підготовкою.

Завдання 3. Характеристика дидактичних принципів викладання спеціальних дисциплін.

Охарактеризуйте основні дидактичні принципи: науковості, систематичності й послідовності, доступності, свідомості та активності, наочності, зв'язку теорії з практикою. Поясніть, як кожен із цих принципів реалізується під час проведення занять зі спеціальних дисциплін. Наведіть конкретні приклади їх практичного застосування.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Викладач спеціальної дисципліни проводить заняття переважно у формі пояснення теоретичного матеріалу. Здобувачі освіти засвоюють основні поняття, проте відчувають труднощі під час застосування отриманих знань для розв'язання практичних професійних завдань.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які недоліки наявні в організації навчального процесу;
- чому важливо поєднувати теоретичне пояснення з практичною діяльністю;
- які методи та прийоми навчання доцільно використати для підвищення ефективності заняття;
- як забезпечити формування практичної готовності здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності.

Завдання 5. Професійні вимоги до викладача спеціальних дисциплін.

Складіть перелік основних професійних і особистісних якостей сучасного викладача спеціальних дисциплін. Визначте значення фахової компетентності,

методичної підготовки, комунікативних умінь, педагогічної творчості та здатності до професійного самовдосконалення. Обґрунтуйте, які з цих якостей найбільше впливають на результативність професійного навчання.

Питання для обговорення

1. У чому полягає сутність методики викладання спеціальних дисциплін?
2. Які основні завдання та функції цієї навчальної дисципліни?
3. Яке місце спеціальні дисципліни посідають у системі професійної підготовки фахівців?
4. Які дидактичні принципи є визначальними під час викладання спеціальних дисциплін?
5. Чому важливо забезпечувати взаємозв'язок теоретичного та практичного навчання?
6. Які професійні компетентності необхідні викладачеві спеціальних дисциплін?
7. Як сучасні освітні технології впливають на методику викладання спеціальних дисциплін?

Практичне заняття № 2

Тема: Зміст і структура навчально-методичного забезпечення викладання спеціальних дисциплін

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про структуру, призначення та основні складники навчально-методичного забезпечення спеціальних дисциплін; ознайомити з вимогами до розроблення навчальних і робочих програм, навчальних планів, конспектів лекцій та методичних матеріалів; розвивати вміння здійснювати відбір і систематизацію навчального матеріалу, розробляти методичну документацію та використовувати її для ефективної організації освітнього процесу.

План заняття

1. Поняття, призначення та основні функції навчально-методичного забезпечення спеціальних дисциплін.
2. Структура навчально-методичної документації та її основні складники.
3. Вимоги до розроблення навчальних і робочих програм спеціальних дисциплін.
4. Методичні матеріали для організації лекційних, практичних і лабораторних занять.
5. Роль навчально-методичного забезпечення в підвищенні якості професійної підготовки здобувачів освіти.

Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз структури навчально-методичного забезпечення спеціальної дисципліни.

Розкрийте сутність поняття «навчально-методичне забезпечення дисципліни». Визначте його основні складники та призначення в освітньому процесі. Охарактеризуйте роль навчальної програми, робочої програми, конспектів лекцій, методичних рекомендацій, завдань для практичних занять і засобів контролю знань у професійній підготовці здобувачів освіти.

Завдання 2. Розроблення структури робочої програми спеціальної дисципліни.

Оберіть одну спеціальну дисципліну відповідно до напряму професійної підготовки та визначте основні структурні компоненти її робочої програми. Сформулюйте мету й завдання дисципліни, визначте очікувані результати навчання, запропонуйте тематичний розподіл навчального матеріалу за видами занять. Обґрунтуйте значення логічної послідовності розміщення тем для забезпечення системного засвоєння професійних знань.

Завдання 3. Підготовка навчально-методичних матеріалів до заняття.

Розробіть структуру методичного забезпечення одного лекційного або практичного заняття зі спеціальної дисципліни. Визначте тему, мету, план заняття, основні навчальні питання, методи викладання та засоби навчання. Передбачте використання наочних матеріалів, професійно орієнтованих прикладів і завдань, спрямованих на застосування теоретичних знань у практичній діяльності.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Викладач спеціальної дисципліни розпочав навчальний семестр, використовуючи застарілі навчальні матеріали, які не враховують сучасних змін у відповідній професійній галузі. Частина навчальних завдань не відповідає змісту освітньої програми, а методичні рекомендації не забезпечують належної організації самостійної роботи здобувачів освіти.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які недоліки допущено під час підготовки навчально-методичного забезпечення;
- чому необхідно регулярно оновлювати зміст спеціальних дисциплін;
- які документи та навчальні матеріали потребують перегляду;
- як забезпечити відповідність навчально-методичного забезпечення сучасним вимогам професійної освіти;
- яку роль у цьому процесі відіграють професійний досвід викладача та сучасні інформаційні ресурси.

Завдання 5. Оцінювання якості навчально-методичного забезпечення.

Оберіть одну спеціальну дисципліну та визначте критерії оцінювання якості її навчально-методичного забезпечення. Зверніть увагу на відповідність змісту дисципліни освітній програмі, актуальність навчального матеріалу, логічність структури, наявність практичних завдань, доступність методичних рекомендацій і різноманітність засобів контролю знань. Запропонуйте три заходи, які сприятимуть удосконаленню навчально-методичного забезпечення обраної дисципліни.

Питання для обговорення

1. Що розуміють під навчально-методичним забезпеченням спеціальної дисципліни?
2. Які основні складники навчально-методичного забезпечення використовуються в закладах професійної освіти?
3. Яке призначення навчальної та робочої програм дисципліни?
4. Які вимоги висуваються до розроблення навчально-методичних матеріалів?
5. Чому необхідно систематично оновлювати зміст спеціальних дисциплін?
6. Яке значення мають методичні рекомендації для організації самостійної роботи здобувачів освіти?
7. Як якість навчально-методичного забезпечення впливає на результати професійної підготовки майбутніх фахівців?

Практичне заняття № 3

Тема: Методи та методичні прийоми викладання спеціальних дисциплін

Мета заняття: поглибити знання здобувачів вищої освіти про сутність, класифікацію та особливості застосування методів і методичних прийомів навчання під час викладання спеціальних дисциплін; сформувати вміння здійснювати обґрунтований вибір методів відповідно до змісту навчального матеріалу, мети заняття та рівня підготовки здобувачів освіти; розвивати здатність використовувати традиційні й інноваційні методи навчання для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців.

План заняття

1. Поняття та сутність методів і методичних прийомів навчання спеціальних дисциплін.
2. Класифікація методів навчання та особливості їх застосування в професійній освіті.
3. Словесні, наочні та практичні методи викладання спеціальних дисциплін.
4. Проблемне, інтерактивне та дослідницьке навчання як засоби активізації пізнавальної діяльності.
5. Критерії вибору й ефективність застосування методів навчання в освітньому процесі.

Практичні завдання

Завдання 1. Характеристика основних методів навчання.

Розкрийте сутність поняття «методи навчання» та визначте їхнє значення в організації освітнього процесу. Охарактеризуйте словесні, наочні та практичні

методи навчання. Наведіть приклади використання кожної групи методів під час викладання спеціальних дисциплін у закладах професійної освіти. Поясніть, за яких умов доцільно поєднувати різні методи навчання.

Завдання 2. Порівняльний аналіз традиційних та інноваційних методів навчання.

Порівняйте традиційні методи викладання спеціальних дисциплін із сучасними інтерактивними та проблемно-пошуковими методами. Визначте їхні переваги, обмеження та особливості використання. Розгляньте можливості застосування дискусій, мозкового штурму, методу проєктів, аналізу професійних ситуацій і навчальних досліджень. Обґрунтуйте, які методи найбільш ефективно сприяють формуванню самостійності, творчого мислення та професійної компетентності здобувачів освіти.

Завдання 3. Добір методів навчання відповідно до змісту спеціальної дисципліни.

Оберіть одну спеціальну дисципліну та розробіть фрагмент методичного забезпечення навчального заняття. Визначте тему, мету та основний зміст заняття. Доберіть не менше трьох методів навчання, які доцільно використати для пояснення матеріалу, активізації пізнавальної діяльності та закріплення отриманих знань. Поясніть, чому обрані методи відповідають змісту навчальної теми й очікуваним результатам навчання.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Викладач спеціальної дисципліни використовує під час занять переважно пояснювально-ілюстративний метод навчання. Навчальний матеріал подається у формі монологічного викладу, а здобувачі освіти здебільшого виступають пасивними слухачами. У результаті знижується їхня зацікавленість предметом, виникають труднощі із застосуванням теоретичних знань під час виконання практичних завдань.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які недоліки має обрана викладачем методика організації навчання;
- які інтерактивні та практико-орієнтовані методи можна використати для активізації навчальної діяльності;
- як залучити здобувачів освіти до самостійного пошуку інформації та розв'язання професійних завдань;
- яким чином поєднання різних методів навчання впливатиме на якість засвоєння навчального матеріалу.

Завдання 5. Моделювання фрагмента навчального заняття з використанням різних методів навчання.

Розробіть фрагмент заняття зі спеціальної дисципліни, передбачивши послідовне використання словесного, наочного та практичного методів навчання. Визначте, на якому етапі заняття застосовуватиметься кожен метод, які навчальні завдання виконуватимуть здобувачі освіти та яких результатів необхідно досягти. Обґрунтуйте доцільність обраної методичної послідовності для забезпечення ефективного засвоєння матеріалу.

Питання для обговорення

1. Що таке метод навчання та чим він відрізняється від методичного прийому?
2. За якими критеріями класифікують методи навчання?
3. Які особливості використання словесних методів під час викладання спеціальних дисциплін?
4. Яке значення мають наочні та практичні методи у формуванні професійних умінь?
5. У чому полягають переваги інтерактивних методів навчання?
6. Які чинники необхідно враховувати під час вибору методів навчання?
7. Як поєднання традиційних та інноваційних методів впливає на ефективність професійної підготовки здобувачів освіти?

Практичне заняття № 4

Тема: Організаційні форми навчання та методика проведення навчальних занять

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про основні організаційні форми навчання в закладах професійної освіти, розкрити їхні особливості, призначення та методичні вимоги до проведення; розвивати вміння планувати й організовувати навчальні заняття з урахуванням їхньої мети, змісту спеціальної дисципліни та очікуваних результатів навчання; формувати здатність обирати оптимальні форми організації освітнього процесу для забезпечення якісної професійної підготовки здобувачів освіти.

План заняття

1. Поняття та загальна характеристика організаційних форм навчання в професійній освіті.
2. Основні види навчальних занять та їхні дидактичні особливості.
3. Структура навчального заняття та методичні вимоги до його організації.
4. Особливості організації індивідуальної, групової та колективної навчальної діяльності.
5. Методичні умови забезпечення ефективності проведення занять зі спеціальних дисциплін.

Практичні завдання

Завдання 1. Характеристика організаційних форм навчання.

Розкрийте сутність поняття «організаційні форми навчання» та визначте їхнє значення в освітньому процесі. Охарактеризуйте основні форми організації навчальної діяльності: лекцію, практичне заняття, лабораторну роботу, семінар, консультацію та самостійну роботу. Визначте їхні дидактичні цілі, особливості проведення та можливості використання під час викладання спеціальних дисциплін.

Завдання 2. Порівняльний аналіз різних видів навчальних занять.

Порівняйте лекційні, практичні, лабораторні та семінарські заняття за їхнім призначенням, структурою, методами організації та очікуваними результатами. Визначте, які форми навчання найбільше сприяють засвоєнню теоретичного матеріалу, формуванню практичних умінь, розвитку самостійності та професійного мислення здобувачів освіти. Результати порівняння оформіть у вигляді таблиці.

Завдання 3. Розроблення структури навчального заняття.

Оберіть одну тему зі спеціальної дисципліни та розробіть орієнтовну структуру навчального заняття. Визначте його тип, мету, основні етапи та послідовність їх реалізації. Передбачте організаційний момент, мотивацію навчальної діяльності, актуалізацію попередніх знань, виклад нового матеріалу, закріплення знань і підбиття підсумків. Обґрунтуйте доцільність обраної структури відповідно до змісту навчальної теми.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Викладач спеціальної дисципліни під час планування навчального процесу використовує однакову форму проведення занять незалежно від змісту навчального матеріалу. Теоретичні питання розглядаються у формі лекцій, а практичні завдання не завжди забезпечують можливість застосування отриманих знань. Здобувачі освіти недостатньо залучені до активної навчальної діяльності.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

які методичні помилки допущено під час вибору організаційних форм навчання;

чому форма проведення заняття повинна відповідати його дидактичній меті та змісту;

які організаційні форми доцільно використовувати для формування практичних професійних умінь;

як поєднання індивідуальної, групової та колективної роботи сприятиме підвищенню ефективності навчання.

Завдання 5. Моделювання організації навчального заняття зі спеціальної дисципліни.

Розробіть модель навчального заняття, передбачивши використання різних організаційних форм навчальної діяльності. Визначте тему заняття, його мету, основні етапи та способи залучення здобувачів освіти до індивідуальної й групової роботи. Запропонуйте навчальні завдання, спрямовані на розвиток професійного мислення, комунікативних умінь і здатності працювати в команді. Обґрунтуйте, як обрана модель сприятиме досягненню запланованих результатів навчання.

Питання для обговорення

1. Що розуміють під організаційними формами навчання?
2. Які основні види навчальних занять використовуються в закладах професійної освіти?

3. У чому полягають особливості лекційних, практичних і лабораторних занять?

4. Які основні етапи становлять структуру навчального заняття?

5. Чим відрізняються індивідуальна, групова та колективна форми організації навчальної діяльності?

6. Які чинники необхідно враховувати під час вибору форми проведення заняття?

7. Як правильна організація навчального заняття впливає на якість професійної підготовки здобувачів освіти?

Практичне заняття № 5

Тема: Методика підготовки та проведення лекційних занять зі спеціальних дисциплін

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про теоретичні та методичні основи підготовки й проведення лекційних занять зі спеціальних дисциплін; ознайомити з основними видами лекцій, їхньою структурою та вимогами до організації; розвивати вміння визначати навчальну мету, добирати зміст лекційного матеріалу, використовувати сучасні методи викладання, наочність та інформаційно-комунікаційні технології; формувати здатність забезпечувати пізнавальну активність і зацікавленість здобувачів освіти під час лекцій.

План заняття

1. Лекція як основна форма організації теоретичного навчання у професійній освіті.
2. Основні види лекцій та їхні дидактичні особливості.
3. Структура лекційного заняття та методика його підготовки.
4. Методичні прийоми активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти під час лекції.
5. Використання наочних матеріалів і цифрових технологій у проведенні лекцій зі спеціальних дисциплін.

Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз лекції як форми організації навчання.

Розкрийте сутність лекції як основної форми теоретичного навчання. Визначте її місце та значення в системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Охарактеризуйте основні функції лекції: інформаційну, освітню, розвивальну, виховну та мотиваційну. Поясніть, які вимоги висуваються до змісту лекційного матеріалу зі спеціальних дисциплін та яким чином необхідно забезпечувати його професійну спрямованість.

Завдання 2. Характеристика основних видів лекцій.

Охарактеризуйте основні види лекцій, які використовуються в сучасній професійній освіті: вступну, інформаційну, проблемну, тематичну, оглядову та

підсумкову. Визначте їхні особливості, дидактичне призначення та методичні відмінності. Наведіть приклади тем спеціальних дисциплін, для викладання яких доцільно використовувати кожен із зазначених видів лекцій. Обґрунтуйте, чому вибір виду лекції повинен залежати від мети й змісту навчального матеріалу.

Завдання 3. Розроблення плану лекційного заняття.

Оберіть одну тему зі спеціальної дисципліни та розробіть план її лекційного викладу. Визначте тему, мету, навчальні завдання, основні питання лекції та логічну послідовність їх розгляду. Передбачте використання професійно орієнтованих прикладів, схем, таблиць, ілюстрацій та інших наочних матеріалів. Обґрунтуйте, як обрана структура сприятиме системному засвоєнню навчального матеріалу та формуванню професійних знань здобувачів освіти.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Викладач спеціальної дисципліни підготував змістовну лекцію, однак під час її проведення використовує переважно монологічний виклад матеріалу. Навчальна інформація подається великими обсягами, без достатньої кількості прикладів, запитань і проблемних ситуацій. У результаті здобувачі освіти втрачають зацікавленість, недостатньо активно сприймають матеріал і мають труднощі з його подальшим відтворенням.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які методичні недоліки допущено під час підготовки та проведення лекції;
- які прийоми педагогічної взаємодії допоможуть активізувати увагу й мислення здобувачів освіти;
- як доцільно використовувати проблемні запитання, дискусії та професійні приклади;
- яку роль відіграють наочність і цифрові технології в підвищенні ефективності лекційного заняття;
- які критерії можна використати для оцінювання якості проведеної лекції.

Завдання 5. Моделювання фрагмента лекційного заняття.

Підготуйте фрагмент лекції зі спеціальної дисципліни тривалістю 10–15 хвилин. Визначте тему, сформулюйте мету, підготуйте короткий виклад навчального матеріалу та доберіть методичні прийоми його подання. Передбачте використання одного наочного матеріалу, проблемного запитання та прикладу з майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти. Обґрунтуйте вибір методів і прийомів, які сприятимуть кращому розумінню та засвоєнню навчальної інформації.

Питання для обговорення

1. Яке місце посідає лекція в системі організаційних форм професійного навчання?

2. Які основні функції виконує лекційне заняття?

3. Які види лекцій використовуються під час викладання спеціальних дисциплін?

4. Які основні етапи підготовки та проведення лекційного заняття?

5. Які вимоги висуваються до змісту й структури сучасної лекції?

6. Які методичні прийоми допомагають активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти?

7. Як використання мультимедійних засобів та цифрових технологій впливає на ефективність лекційного навчання?

Практичне заняття № 6

Тема: Методика організації практичних і лабораторних занять у професійній освіті

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про методичні основи організації та проведення практичних і лабораторних занять у закладах професійної освіти; розкрити їхнє значення для формування професійних умінь і навичок майбутніх фахівців; розвивати здатність планувати структуру практичних і лабораторних занять, добирати відповідні методи, засоби та навчальні завдання, організовувати самостійну діяльність здобувачів освіти й оцінювати результати виконання практичних робіт.

План заняття

1. Сутність, призначення та основні завдання практичних і лабораторних занять у професійній освіті.

2. Структура та методичні особливості організації практичних занять.

3. Методика підготовки й проведення лабораторних робіт зі спеціальних дисциплін.

4. Використання професійно орієнтованих завдань і виробничих ситуацій у практичному навчанні.

5. Контроль та оцінювання результатів практичної й лабораторної діяльності здобувачів освіти.

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняльна характеристика практичних і лабораторних занять.

Розкрийте сутність понять «практичне заняття» та «лабораторне заняття». Визначте їхнє призначення, основні дидактичні завдання та місце в системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Порівняйте ці форми навчання за змістом, структурою, методами проведення та очікуваними результатами. Наведіть приклади використання практичних і лабораторних занять під час викладання спеціальних дисциплін.

Завдання 2. Розроблення структури практичного заняття.

Оберіть одну тему зі спеціальної дисципліни та розробіть структуру практичного заняття. Визначте тему, мету, навчальні завдання, необхідне

обладнання та навчально-методичні матеріали. Передбачте перевірку теоретичної підготовки, пояснення порядку виконання завдань, самостійну роботу здобувачів освіти, аналіз отриманих результатів і підбиття підсумків. Обґрунтуйте послідовність основних етапів заняття.

Завдання 3. Методика підготовки лабораторної роботи.

Розробіть орієнтовну методичну інструкцію до лабораторної роботи зі спеціальної дисципліни. Визначте її тему, мету, необхідні матеріали й обладнання, теоретичні відомості, послідовність виконання роботи та вимоги до оформлення результатів. Передбачте критерії оцінювання виконаного завдання. Зверніть увагу на необхідність дотримання правил безпеки під час використання обладнання та виконання лабораторних операцій.

Завдання 4. Аналіз педагогічної ситуації.

Під час практичного заняття викладач спеціальної дисципліни запропонував здобувачам освіти виконати завдання, попередньо не пояснивши послідовність роботи та критерії оцінювання. Частина здобувачів не змогла самостійно організувати виконання завдання, інші допустили помилки через недостатнє розуміння теоретичного матеріалу. У результаті заняття не забезпечило досягнення запланованих навчальних результатів.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які недоліки допущено під час підготовки й організації практичного заняття;
- чому важливо забезпечувати зв'язок між теоретичною підготовкою та практичним виконанням завдань;
- які методичні рекомендації необхідно надати здобувачам освіти перед початком роботи;
- як організувати контроль за виконанням практичних завдань і своєчасне виправлення помилок;
- які критерії доцільно використовувати для оцінювання результатів практичної діяльності.

Завдання 5. Моделювання професійно орієнтованого практичного заняття.

Розробіть модель практичного заняття зі спеціальної дисципліни, спрямованого на формування конкретного професійного вміння. Визначте тему, мету, очікувані результати, необхідні навчальні матеріали та обладнання. Запропонуйте практичне завдання, максимально наближене до умов майбутньої професійної діяльності. Передбачте порядок виконання роботи, форми взаємодії здобувачів освіти та способи оцінювання отриманих результатів. Обґрунтуйте, як запропонована модель сприятиме формуванню професійної компетентності.

Питання для обговорення

1. Яке значення мають практичні та лабораторні заняття в системі професійної освіти?

2. У чому полягають основні відмінності між практичними й лабораторними заняттями?

3. Які етапи передбачає методично правильна організація практичного заняття?

4. Які вимоги висуваються до розроблення інструкцій для виконання лабораторних робіт?

5. Як забезпечити зв'язок теоретичного навчання з практичною професійною діяльністю?

6. Які методи контролю та оцінювання доцільно використовувати під час проведення практичних і лабораторних занять?

7. Як практико-орієнтоване навчання впливає на формування професійної компетентності майбутніх фахівців?

Практичне заняття № 7

Тема: Інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології у викладанні спеціальних дисциплін

Мета заняття: поглибити знання здобувачів освіти про сучасні інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології навчання, сформувати вміння добирати й застосовувати цифрові освітні ресурси, інтерактивні методи та електронні платформи під час викладання спеціальних дисциплін; розвивати методичне мислення, цифрову компетентність і здатність ефективно організовувати професійно спрямовану навчальну діяльність.

План заняття

1. Поняття та основні напрями інноваційних технологій у професійній освіті.
2. Інформаційно-комунікаційні технології та цифрові освітні ресурси у викладанні спеціальних дисциплін.
3. Інтерактивні, проєктні, проблемно-орієнтовані та змішані технології навчання.
4. Використання електронних платформ, мультимедійних засобів і цифрових інструментів для організації навчальної діяльності.
5. Методичні умови ефективного та безпечного впровадження інноваційних технологій в освітній процес.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте поняття «інноваційні технології навчання» та визначте їхнє значення для професійної підготовки здобувачів освіти. Охарактеризуйте основні напрями впровадження інновацій у викладання спеціальних дисциплін. Наведіть приклади технологій, які сприяють розвитку професійних знань, практичних умінь, самостійності та творчого мислення.

Завдання 2. Складіть порівняльну характеристику традиційних та інноваційних технологій навчання. Визначте їхні переваги, обмеження й

особливості застосування під час викладання спеціальних дисциплін. Поясніть, у яких навчальних ситуаціях доцільно використовувати інтерактивні методи, проєктну діяльність, проблемне навчання та цифрові освітні ресурси.

Завдання 3. Розробіть фрагмент методичного забезпечення заняття зі спеціальної дисципліни з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Передбачте застосування електронної навчальної платформи, мультимедійної презентації, відеоматеріалів або інтерактивного завдання. Визначте, яку навчальну мету реалізує кожен обраний цифровий інструмент та як він сприятиме досягненню очікуваних результатів навчання.

Завдання 4. Проаналізуйте педагогічну ситуацію.

Викладач спеціальної дисципліни вирішив активно використовувати цифрові технології під час занять. Він демонструє велику кількість презентацій, відеороликів і додаткових матеріалів, пропонує здобувачам освіти працювати з різними онлайн-сервісами. Однак цифрові інструменти застосовуються без чіткого зв'язку з навчальними цілями. Частина здобувачів освіти не встигає виконувати завдання, інші мають труднощі з доступом до окремих ресурсів, а обговорення навчального матеріалу поступово втрачає змістовність.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які методичні помилки допустив викладач;
- чому використання цифрових засобів саме по собі не гарантує підвищення якості навчання;
- як необхідно узгоджувати цифрові інструменти з метою, змістом і результатами заняття;
- які умови доступності та зручності цифрових ресурсів потрібно враховувати;
- як організувати зворотний зв'язок і перевірку результатів навчальної діяльності.

Завдання 5. Розробіть модель фрагмента навчального заняття зі спеціальної дисципліни із застосуванням однієї або кількох інноваційних технологій. Визначте тему, мету, очікувані результати навчання, обрані цифрові або інтерактивні інструменти, послідовність діяльності викладача та здобувачів освіти. Обґрунтуйте доцільність використання запропонованих технологій і передбачте спосіб оцінювання результатів виконаної роботи.

Питання для обговорення

1. Що розуміють під інноваційними технологіями навчання та яке їхнє значення для професійної освіти?
2. Які основні напрями впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у викладання спеціальних дисциплін?
3. У чому полягають переваги та обмеження використання цифрових освітніх ресурсів?
4. Які особливості має організація інтерактивного, проєктного та проблемно-орієнтованого навчання?

5. Як електронні навчальні платформи сприяють організації самостійної роботи та взаємодії учасників освітнього процесу?

6. Які методичні вимоги необхідно враховувати під час добору цифрових інструментів для навчального заняття?

7. Як забезпечити ефективність, доступність і безпечність використання інноваційних технологій у професійній освіті?

Практичне заняття № 8

Тема: Контроль, оцінювання та діагностика результатів навчання здобувачів освіти.

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про сутність, функції та основні методи контролю й оцінювання результатів навчання; розкрити особливості педагогічної діагностики навчальних досягнень; ознайомити з сучасними підходами до оцінювання компетентностей здобувачів освіти; розвивати вміння застосовувати різні форми контролю та об'єктивно аналізувати результати навчальної діяльності.

Теоретичні питання:

1. Сутність і значення контролю результатів навчання в освітньому процесі.
2. Основні функції, принципи та види педагогічного контролю.
3. Методи та форми перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти.
4. Критерії оцінювання та рівні навчальних досягнень.
5. Педагогічна діагностика як засіб визначення ефективності навчання.
6. Формувальне та підсумкове оцінювання в сучасній освіті.
7. Об'єктивність, прозорість і академічна доброчесність під час оцінювання.
8. Використання цифрових технологій для контролю й оцінювання результатів навчання.

Практичні завдання:

Завдання 1. Проаналізуйте основні функції педагогічного контролю та визначте, яке значення вони мають для підвищення якості освітнього процесу.

Завдання 2. Розробіть критерії оцінювання виконання практичного завдання з однієї навчальної дисципліни. Визначте показники, за якими можна об'єктивно оцінити рівень виконання роботи.

Завдання 3. Складіть приклад тестових завдань (5–7 запитань) для перевірки знань здобувачів освіти з обраної спеціальної дисципліни.

Завдання 4. Порівняйте формувальне та підсумкове оцінювання. Наведіть приклади їх використання в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Завдання 5. Проаналізуйте ситуацію: здобувач освіти отримав низький результат під час контрольної роботи. Запропонуйте педагогічні заходи, спрямовані на виявлення причин труднощів і покращення результатів навчання.

Завдання 6. Обґрунтуйте роль цифрових інструментів у забезпеченні об’єктивності, оперативності та прозорості оцінювання навчальних досягнень.

Контрольні запитання:

1. Що розуміють під контролем результатів навчання?
2. Які основні функції педагогічного контролю?
3. Які принципи необхідно враховувати під час оцінювання?
4. Які існують види та форми контролю знань?
5. У чому полягає сутність педагогічної діагностики?
6. Чим відрізняється формувальне оцінювання від підсумкового?
7. Які вимоги висуваються до критеріїв оцінювання?
8. Як забезпечити об’єктивність оцінювання навчальних досягнень?
9. Яке значення має зворотний зв’язок у процесі оцінювання?
10. Які цифрові технології можна використовувати для перевірки знань здобувачів освіти?

Перелік питань для практичних занять та самостійного опрацювання з дисципліни «Методика викладання спеціальних дисциплін»

1. Сутність і завдання методики викладання спеціальних дисциплін.
2. Місце спеціальних дисциплін у системі професійної освіти.
3. Особливості організації освітнього процесу під час викладання спеціальних дисциплін.
4. Професійна компетентність викладача спеціальних дисциплін.
5. Основні принципи професійного навчання.
6. Дидактичні закономірності засвоєння спеціальних знань.
7. Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців.
8. Державні стандарти та освітньо-професійні програми у професійній освіті.
9. Компетентнісний підхід до викладання спеціальних дисциплін.
10. Міжпредметні зв’язки у процесі професійного навчання.
11. Форми організації навчальних занять зі спеціальних дисциплін.
12. Лекція як основна форма організації теоретичного навчання.
13. Методика підготовки та проведення лекційного заняття.
14. Практичні заняття та їх роль у формуванні професійних компетентностей.
15. Лабораторні заняття у системі професійної підготовки.
16. Семінарські заняття: особливості організації та проведення.
17. Самостійна робота здобувачів освіти та методи її організації.
18. Індивідуальна робота у процесі викладання спеціальних дисциплін.
19. Дидактичні засоби та навчально-методичне забезпечення спеціальних дисциплін.
20. Наочність та її використання під час професійного навчання.

21. Словесні методи навчання та особливості їх застосування.
22. Практичні методи навчання у професійній підготовці.
23. Проблемне навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності.
24. Інтерактивні методи викладання спеціальних дисциплін.
25. Проєктна діяльність у системі професійної освіти.
26. Дослідницькі методи навчання та їх педагогічне значення.
27. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні спеціальних дисциплін.
28. Цифрові освітні ресурси та їх використання в навчальному процесі.
29. Дистанційне та змішане навчання у професійній освіті.
30. Електронні освітні платформи та їх дидактичні можливості.
31. Інноваційні педагогічні технології у викладанні спеціальних дисциплін.
32. Ігрові технології та їх застосування у професійній підготовці.
33. Технології розвитку критичного мислення здобувачів освіти.
34. Формування професійних умінь і навичок під час вивчення спеціальних дисциплін.
35. Організація виробничого та практичного навчання.
36. Взаємозв'язок теоретичного і практичного навчання.
37. Методика формування професійного мислення майбутніх фахівців.
38. Роль мотивації у засвоєнні спеціальних дисциплін.
39. Індивідуалізація та диференціація професійного навчання.
40. Педагогічна взаємодія викладача і здобувачів освіти.
41. Педагогічне спілкування у процесі викладання спеціальних дисциплін.
42. Створення сприятливого психологічного клімату в навчальній групі.
43. Професійна етика викладача спеціальних дисциплін.
44. Педагогічна майстерність викладача та її складові.
45. Планування та організація освітнього процесу зі спеціальних дисциплін.
46. Розроблення робочої програми навчальної дисципліни.
47. Методика підготовки навчально-методичних матеріалів.
48. Структура та особливості розроблення навчально-методичного комплексу дисципліни.
49. Контроль знань як складова освітнього процесу.
50. Види та форми контролю навчальних досягнень здобувачів освіти.
51. Методи перевірки теоретичних знань і практичних умінь.
52. Критерії та показники оцінювання результатів навчання.
53. Педагогічна діагностика навчальних досягнень здобувачів освіти.
54. Формувальне оцінювання та його роль у вдосконаленні навчання.
55. Підсумкове оцінювання результатів професійної підготовки.
56. Тестування як метод контролю знань зі спеціальних дисциплін.
57. Академічна доброчесність у процесі контролю та оцінювання.
58. Зворотний зв'язок як інструмент підвищення ефективності навчання.
59. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

60. Сучасні тенденції розвитку методики викладання спеціальних дисциплін.

Список використаної літератури

1. Гирич З. І. Основи педагогічної майстерності : конспект лекцій. Харків : НАУ ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіацыйний інститут», 2023. 189 с.
2. Дутко О. М., Горбатюк О. В., Лебідь І. Ю., Поліщук С. В., Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності та творчості вчителя : навчально-методичний посібник / за ред. В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 275 с.
3. Короткова Ю. М., Новікова О. О., Мухіна Г. В. Основи педагогічної майстерності й творчості викладача закладу вищої освіти : навчальний посібник. Київ : Видавництво Олді+, 2023. 162 с.
4. Кучинська І. О. Методика викладання у закладі вищої освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. 182 с.
5. Марушкевич А. А., Спіцин Є. С., Жиленко М. В. Педагогічна майстерність викладача : підручник. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. 231 с.
6. Назаренко О. М. Педагогіка : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2022. 146 с.
7. Петровська Т. В., Жукова Г.В. Педагогічна майстерність: підручник. Киъв : Видавець Позднишев, 2024. 402 с.
8. Психологічне забезпечення педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / І. А. Бурлакова, Н. О. Євдокимова, О. А. Агарков та ін. Київ : Кондор, 2026. 276 с.

Навчальне видання

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Методичні рекомендації

Укладач: **Короленко** Віктор Леонтійович

Формат 60 х 84 1/16. Умовн. друк. арк. 5,7.
Тираж 20 прим. Зам. №.....

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54010 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 5.02.2013р.